

JOGI ALAPISMERETEK
AZ ALAPJOGOK JELENTŐSÉGE AZ ONLINE
KÖRNYEZET SZABÁLYOZÁSÁBAN
2. ELŐADÁS

Nagy Krisztina
Budapesti Műszaki Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Üzleti Jog Tanszék
2024. szeptember 10.

Az alapjogok jelentősége az online környezet szabályozásában

1. Alapjogok - fogalmi alapozás
2. Az alapjogok védelemének rendszere
3. Az információs társadalomban az alapjogok érvényesítésével kapcsolatban felmerülő kihívások
 - a technológiai környezet fejlődésével megjelenő társadalmi kockázatok
 - alapjogok védelme a digitális környezetben - aktuális helyzetkép, a szabályozás iránya

MENTI.COM

Alapvető emberi jogok - alapjogok

Emberi jogok:

Az **egyén és az állam** közötti viszony döntő tényezői. Mindenkit megillető veleszületett, sérthetetlen, elidegeníthetetlen jogosultságok, amelyeket az állam nem adományoz, hanem elismer és tiszteletben tart.

Az emberi jogok szerepe:

- védelmet biztosítanak az egyének számára az állami beavatkozásokkal szemben
- az emberek szabadon vehessenek részt a társadalmi életben és a különböző politikai folyamatokban
- biztosítják az emberek számára a saját élet, életmód meghatározását.

Alapjogok:

Az egyes államok alkotmányaiban és a különböző nemzetközi emberi jogi egyezményekben felsorolt és ezáltal a tételes jog részévé tett emberi jogok.

„...éppen az emberi jogok az a határterület, ahol a jog egyrészt a politikával, másrészt az etikával, filozófiával, a társadalomelmélettel, továbbá különféle ideológiákkal kiváltképpen érintkeznek, s mindezért a történelemtől elválaszthatatlan.”

Sólyom László

„A szabadságszerető ember (...) szüntelenül szem előtt tartja, hogy az emberi szabadság és az emberi méltóság egy és oszthatatlan, és az egyik ember ellen akár társadalmi helyzete, akár származása, akár neme vagy kora címén elkövetett minden sérelem mindenki más szabadságát és méltóságát veszélyezteti...”

Bibó István

Állami kötelezettségek az emberi jogokkal összefüggésben

Tiszteletben tartás

- beavatkozástól való tartózkodás

Védelem

- annak érdekében hogy mások ne korlátozzák a jog gyakorlását

A gyakorlás biztosítása

- megfelelő intézményi, eljárási rend kialakítása

Az emberi jogok generációi

1. Első generációs jogok (személyi és politikai szabadságjogok)
Ezek ún. „szabadságorientált” jogok, amelyek a következőket foglalják magukban: az egyén élethez, szabadsághoz, biztonsághoz való joga, kínzás, rabszolgaság tilalma, politikai részvétel, vélemény-, gondolat-, lelkiismeret-, vallásszabadság, egyesülés és gyülekezés szabadsága. **(Szabadság)**
2. Második generációs jogok (gazdasági, szociális és kulturális jogok.)
Ezek ún. „biztonságorientált” jogok, amelyek többek között az alábbiakat foglalják magukban: munkához, oktatáshoz való jog, elfogadható életszínvonalhoz, élelemhez, egészségügyi ellátáshoz való jog, tudományos kutatás szabadsága. **(Egyenlőség)**
3. Harmadik generációs jogok (globális problémákkal összefüggő jogok) Ilyen például egy olyan környezetben való éléshez való jog, amely tiszta és pusztítástól védett, valamint a kulturális, politikai és gazdasági fejlődéshez való jog. **(Szolidaritás)**

Az emberi jogok nemzetközi védelme

Alapvető jogforrások:

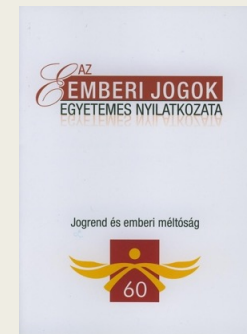
Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1948) – ENSZ

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966)
– ENSZ

Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi
Egyezségokmánya (1966) – ENSZ

Egyezmény az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok
Védelméről

(Emberi Jogi Európai Egyezménye) (1950) - Európa Tanács

Emberi jogok érvényesítésének nemzetközi fóruma Európában - Európai Emberi Jogi Bíróság (Strasbourg)

Ítélezés alapja: az **Emberi Jogok Európai Egyezménye**.

Eljárás indítására jogosultság:

- áldozati státusz
eljárást indíthat: sérelmet szenvedett személy vagy hozzátartozó, aki kimerítette jogérvényesítési, jogorvoslati lehetőséget
- a sérelem az egyezmény által védett jogot érinti

Jogkövetkezménye:

- Igazságos elégtétel vagy kártérítés megítélése a sértett számára.
- Nem kötelezheti az országokat a szabály megváltoztatására, ahogy nem változtathatja meg a hazai bíróságok ítéleteit sem.
- Legfontosabb eszköze a nyilvánosság
- A tagállami jogalkalmazás, bíróségi joggyakorlat alakítása

Jogeset

Szurovecz v.
Hungary
[15428/16](#)
(2019.)

- A strasbourgi bírósági eljárás magyar eljárási előzménye, hogy 2015-ben az abcug.hu egyik újságírójától a magyar hatóságok megtagadták a belépést a debreceni menekülttáborba. A hatóság az elutasításban a **menekülők magánélethez való jogának védelmére hivatkozott**, valamint arra, hogy sokan üldözés elől menekültek, és az ő hollétük nyilvánosságra kerülése az ő és a családjuk biztonságát is veszélyeztetheti.
- Az újságíró a strasbourgi bírósághoz fordult a **véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása** miatt.
- Egyezmény 10. cikk

*Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a **véleményalkotás szabadságát** és az **információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát** országhatárokon túl és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhat.*

- A strasbourgi bíróság kimondta, hogy Magyarország a hatósági eljárással megsértette a **véleménynyilvánítás szabadságát**.
- A bíróság döntése alapján ugyan a tagállamok hatósági jogszabályi felhatalmazás alapján eldönthetik hogyan biztosítják a sajtó menekülttáborokba való belépését, de **a közérdek mérlegelése nélkül** nem lehet általában megtiltani a sajtó belépését.
- **Indokolás**
 - Az újságíró nem szenzációhajhász cikket szeretett volna készíteni, és elsősorban nem is az egyes menedékkérők személyét szeretette volna bemutatni, hanem a **magyar hatóságok által biztosított körülményeket**.
 - A belépést megtiltó állami hatóság nem vette figyelembe, hogy az újságíró vállalta, hogy csak előzetes (akár írásbeli) hozzájárulás esetén készít fényképet menedékkérőkről.

- A bíróság nem fogadta el a magyar kormány azon érvét, hogy az újságíró más forrásokból is tudott információt szerezni, például civil szervezetek jelentéseiből, mivel a bíróság szerint a közvetett adatoknak nincs olyan **meggyőző ereje a nyilvánosság szemében**, mint az elsőkézből származó információnak, illetve a civil szervezetek és más szereplők értelemszerűen részben mást tartanak relevánsnak, mint egy újságíró.
- A bíróság értékelése szerint a szólásszabadság nemcsak a **gondolatok tartalmát, hanem azok közlési módját is védi**. Sem a tagállami hatóságok és bíróságok, sem a Bíróság nem vizsgálhatja felül, hogy egy újságíró milyen eszközzel és milyen formában kíván bemutatni egy ügyet.
- A bíróság emellett azt is figyelembe vette, hogy az újságíró számára **nem áll rendelkezésre megfelelő jogorvoslati lehetőség** a hatóság döntésével szemben.
- A bíróság kifogásolta, hogy a magyar hatóság **nagyon röviden és sommásan indokolt** és nem mérlegelte a különböző érdekeket és abszolút tilalmat rendelt el, vagyis általában tiltotta meg a belépést. A konkrét ügyben a bíróság nem látta igazoltnak a kényszerű társadalmi szükséglet fennállását, ami szükséges feltétele az alapjog korlátozásának.

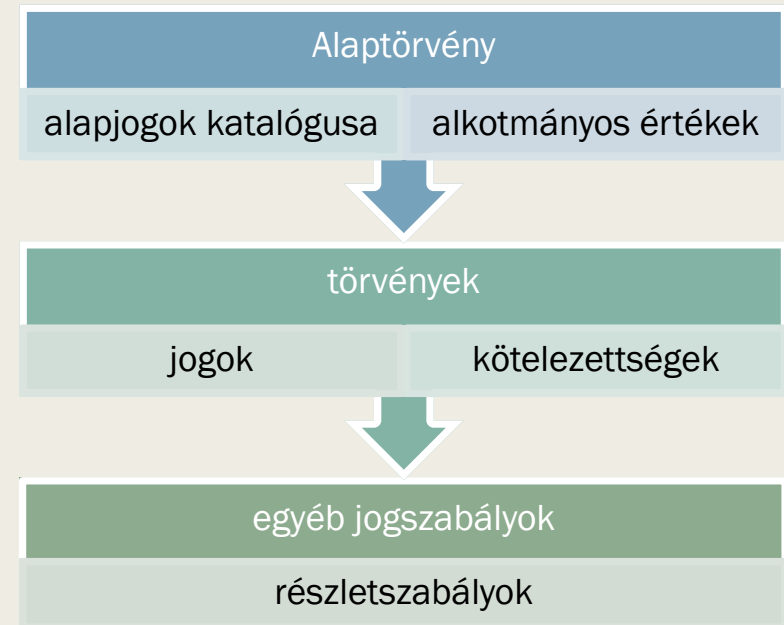
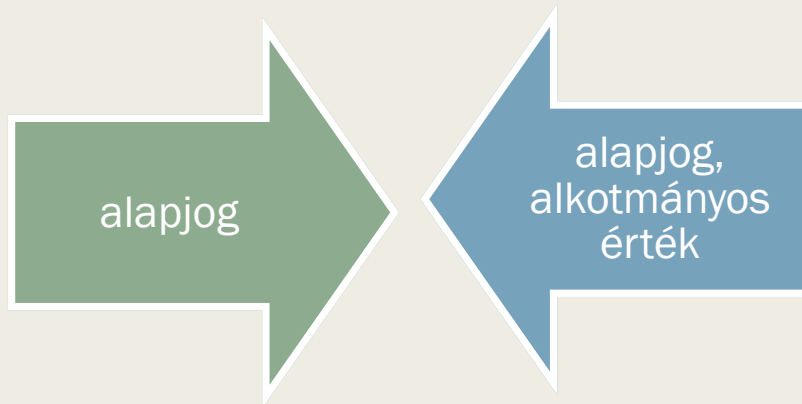
Az alapjogok védelmének rendszere

Korlátozhatóak-e az alapvető jogok?

Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.

Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

(Alaptörvény)

Alaptörvény

Az **emberi méltóság** sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.

Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

A törvény előtt **mindenki egyenlő**. Minden ember jogképes.

Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet **szerinti különbségtétel nélkül biztosítja**.

Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és **jó hírnevét** tiszteletben tartsák.

Mindenkinek joga **van személyes adatai védelméhez**, valamint a **közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez**.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Mindenkinek joga van **a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához**. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.

Mindenkinek joga van a békés **gyülekezéshez**.

Mindenkinek joga van **szervezeteket létrehozni**, és joga van szervezetekhez csatlakozni.

Mindenkinek joga van **a véleménynyilvánítás szabadságához**.

Magyarország elismeri és védi a **sajtó szabadságát** és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.

Magyarország biztosítja a **tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát**, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a

Az emberi jogok védelme a digitális környezetben

Az emberi jogok védelme a globális kommunikációs térben összetett felelősségi rendszerben helyezhető el, amelynek alapja és kiindulópontja, hogy az emberi jogok védelme tradicionálisan az államok kötelezettsége, az alapjogokat rögzítő nemzetközi egyezmények pedig a részes államokat kötik.

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának 2011-ben megfogalmazott **Guiding Principles on Business and Human Rights** című dokumentuma globális referenciapontként rögzíti az alapvető emberi jogok és az üzleti világ kapcsolatának elvi alapjait, és megoldási keretet kínál a globális gazdaság kialakulásával összefüggő alapjogi kihívásokra.

Az alapvető emberi jogok online térben való védelmével összefüggésben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága rögzítette, hogy **„az embereket az offline világban megillető jogok ugyanúgy védelem alatt állnak az online környezetben is”**. (United Nations Human Rights Council The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet A/HRC/RES/20/8 16/07/2012.)

Az interneten működő globális szolgáltatók (pl. keresőmotor szolgáltatók, közösségi médiaplatformok) tevékenysége komplex módon érinti az alapvető emberi jogok érvényesülését.

A Az ENSZ **Guiding Principles on Business and Human Rights** c. dokumentuma a „**Protect, Respect, and Remedy**” keretrendszerének három pillérére építve határozza meg a tagállamok és a vállalatok elkülönülő, de egymást kiegészítő feladatait az emberi jogok védelmével összefüggésben.

Nemzetközi védelem - Guiding Principles on Business and Human Rights

Államok

- **iránymutatást** ad arra vonatkozóan, hogy a digitális korban hogyan teljesíthetik az emberi jogok védelméhez kapcsolódó feladataikat
- **jogi eszközök** biztosítása a joghatóságuk alatt működő vállalatok által elkövetett jogsértésekkel szemben
- **világos elvárások** megfogalmazása a területükön működő vállalatok számára az alapjogok tiszteletben tartásának érdekében

Vállalatok

- **vállalati felelősségvállalás** (corporate social responsibility) keretébe helyezi az alapvető emberi jogok tiszteletét. A vállalkozások tevékenységükkel nem sérthetik mások jogait, és kezelniük kell a tevékenységükkel összefüggésben felmerülő, az emberi jogok érvényesülésére káros hatásokat
- az emberi jogok tiszteletben tartásával összefüggésben saját felelősségüket **policy kötelezettségvállalásban** rögzítsék
- a kialakított működési elvek, intézkedések, eljárások, valamint az azokkal elért eredmények **átláthatóságát**

Az emberi jogok védelme a digitális környezetben - Európai Unió

A digitális átalakulás felgyorsulásával elérkezett az idő arra, hogy az EU megfogalmazza, hogyan kívánja érvényre juttatni a digitális környezetben az offline térben alkalmazandó értékeit és az általa az offline térben biztosított alapvető jogokat. A digitális átalakulás nem járhat visszalépéssel a jogok területén. Ami az offline térben jogellenes, az az online térben is az. (Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről (2023/C 23/01))

Az információs társadalomban az emberi jogok védelme a meglévő jogintézmények mellett új szabályozási megoldásokat, eszközöket igényel. Az Európai Unióban ezt célozza a GDPR (adatvédelmi szabályozás), vagy a Digitális szolgáltatási rendelet (DSA) (többek között online platformok szabályozása) elfogadása.

Kahoot.it

RANKING DIGITAL RIGHTS

RDR

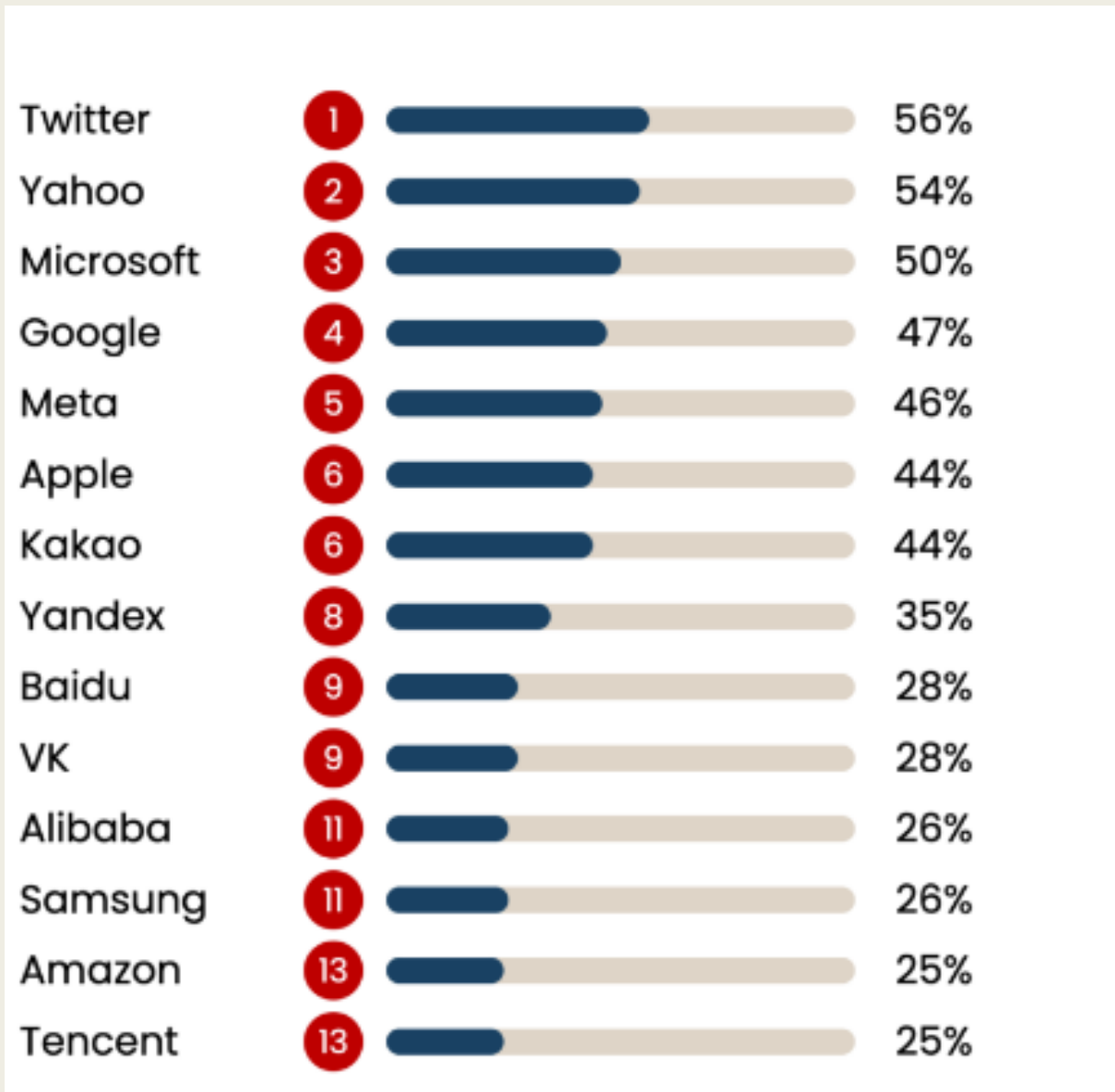
- „Az RDR átfogó multidiszciplináris módszertant kínál a tényfeltáráshoz, amely szükséges a hatalmas digitális hálózatokat és tereket létrehozó, irányító és elősegítő vállalatok emberi jogi hatásainak felméréséhez. „ (David Kaye, UN Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression)

RDR Corporate Accountability Index (vállalati elszámoltathatósági mutató)

- az internetes, mobil és telekommunikációs cégek éves értékelése azon általuk nyilvánosságra hozott szabályzatok, kötelezettségvállalásaik, gyakorlatuk alapján, amelyek hatással vannak a felhasználók magánszférájára és véleménynyilvánítási szabadságára
- RDR 2022 – 26 vállalat értékelése

2022 Big Tech RDR Index

RDR Index kategóriák

Governance

- értékelik a kötelezettségvállalások nyilvánosságát és azok megjelenését a különböző szolgáltatásokban

Véleménynyilvánítás szabadsága

- értékelik azon szabályzatok nyilvánosságát, amelyek alapján értékelhető, hogy a vállalat tiszteletben tartja-e a nemzetközi jogi dokumentumokban rögzített véleménynyilvánítás szabadságát

Magánszféra

- értékelik azon szabályzatok nyilvánosságát, amelyek alapján értékelhető, hogy a vállalat tiszteletben tartja-e a nemzetközi jogi dokumentumokban rögzített véleménynyilvánítás szabadságát

2020-ban két fontos szemponttal egészült ki az értékelés: az algoritmusok és a személyre szabott reklámozás működésének nyilvánossága.

RDR Index - eredmények

2020

2020 -ban a 2019 -es indexben értékelt vállalatok szinte mindegyike javította a nyilvánosságot számos területen, amelyek befolyásolják a felhasználók véleménynyilvánítási szabadságát és magánéletét.

Kevés vállalat volt hajlandó nyilvánosságra hozni, **hogyan alakítják és moderálják a digitális tartalmat**, hogyan tartatják be a szabályaikat, gyűjtik és használják a felhasználók adatait. Nagyon kevés a nyilvánosságra hozott információ a szolgáltatások megfelelő működését biztosító **algoritmusok** kialakításáról és működéséről.

2020 -ban a legtöbb vállalat **nem tudta bizonyítani, hogy megbízható, szisztematikus értékelést végez** annak érdekében, hogy azonosítsa és mérsékelje a szolgáltatása társadalmi kockázatait a globális működése során.

Egyetlen vállalat sem tett közzé semmit a véleménynyilvánítás szabadságának vagy a célzott hirdetési politikájukkal és gyakorlatukkal kapcsolatos adatvédelmi kockázatok felméréséről.

Sok vállalat kinyilvánítja elkötelezettségét az alapjogok tiszteletben tartása mellett, de a gyakorlatban, az **alapjogok érvényesülését** biztosító megoldások, intézmények területén már komoly hiányosságok vannak.

2022

- A Twitter ismét az első helyet foglalta el részletes tartalomszabályzata és a felhasználók által generált tartalmak moderálásáról szóló nyilvános adatok miatt.
- A Yandex érte el a legmagasabb pontszámváltozást (7,6 pont), köszönhetően a policy fejlesztéseinek mindhárom kategóriában: kormányzás, véleménynyilvánítás szabadsága és magánélet.
- Az Amazon, a jelentős pontszámnövekedés ellenére, utolsó maradt, a kínai Tencent mellett.
- A Google végezte a legkevesebb fejlesztést, és immár második éve ez volt az egyetlen vállalat, amelynek összesített pontszáma csökkent a keresőszolgáltatás felhasználóinak a tartalomkorlátozásokról szóló értesítésére, valamint a Gmail és a Google Drive titkosítására vonatkozó elavult irányelvek miatt.

Vállalat ▾

Vidék 📍

● 2017

● 2018

● 2019

● 2020*

● 2022*

Alibaba

Ázsia

25%

26%

amazon

Egyesült Államok

20%

25%

Meta

Egyesült Államok

53%

55%

57%

45%

46%

Microsoft

Egyesült Államok

62%

61%

62%

50%

50%

Twitter

Egyesült Államok

48%

54%

55%

53%

56%

Yandex

Oroszország

28%

26%

32%

27%

35%

Milyen alapjogi kérdéseket vetnek fel a filmben megfogalmazott problémák, társadalmi kockázatok?

EURÓPAI UNIÓ – JOGFEJLESZTÉS AZ ALAPJOGOK VÉDELME ÉRDEKÉBEN A DIGITÁLIS TÉRBE

<https://www.youtube.com/watch?v=cOIKo8TGPyw>

A kurzus keretében az alapjogok digitális térben való biztosítását célzó számos európai szabályozási megoldást tárgyalunk. Kiemelten foglalkozunk az adatvédelmi szabályozással (GDPR), és az online közvetítő szolgáltatók (pl. online platformok) szabályozásával (Digitális szolgáltatási rendelet – DSA)

Célok, elvek az Európai Unióban

EGYÜTTES NYILATKOZATOK EURÓPAI PARLAMENT TANÁCS EURÓPAI BIZOTTSÁG Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről (2023/C 23/01)

Részvétel a digitális nyilvános térben

12. Mindenki számára biztosítani kell a megbízható, sokszínű és többnyelvű digitális környezethez való hozzáférést. A sokszínű tartalmakhoz való hozzáférés elősegíti a plurális nyilvános vitát és a demokráciában való tényleges, megkülönböztetéstől mentes részvételt.

13. Mindenkinek joga van a digitális környezetben a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához, valamint a gyülekezés és az egyesülés szabadságához.

14. Mindenkinek képesnek kell lennie hozzáférni az azzal kapcsolatos információkhoz, hogy kinek a tulajdonában vannak, illetve kinek az ellenőrzése alatt állnak az általa igénybe vett médiaszolgáltatások.

15. Az online platformoknak, különösen az online óriásplatformoknak támogatniuk kell a szabad demokratikus vitát az online térben. Tekintettel az általuk nyújtott szolgáltatásoknak a közvélemény és a közbeszéd alakításában betöltött szerepére, az online óriásplatformoknak csökkenteniük kell a szolgáltatásaik működéséből és használatából eredő – többek között a félretájékoztatási és dezinformációs kampányokkal kapcsolatos – kockázatokat, és védeniük kell a véleménynyilvánítás szabadságát.

Elkötelezzük magunkat amellett, hogy:

- a) továbbra is megvédjük az összes alapvető jogot az online térben, különösen a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságát, ezen belül is a tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét;
- c) arányos intézkedéseket hozunk annak érdekében, hogy küzdjünk a jogellenes tartalmak valamennyi formája ellen, maradéktalanul tiszteletben tartva az alapvető jogokat, köztük a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jogot, és anélkül, hogy általános nyomkövetési kötelezettségeket vagy cenzúrát vezetnénk be;
- d) olyan digitális környezetet alakítsunk ki, ahol az emberek védve vannak a dezinformációval és az információmanipulációval, valamint a káros tartalmak egyéb formáival szemben, beleértve a zaklatást és a nemi alapú erőszakot is;
- f) lehetővé tegyük az egyének számára, hogy szabadon hozzassanak meghatározott döntéseket, valamint korlátozzuk a sebezhetőségeknek és az elfogultságnak az elsősorban célzott hirdetések révén történő kihasználását.

Kockázatértékelés a szabályozásban

Új jogintézmény – EU Digitális szolgáltatási rendelet (DSA)

- Óriásplatformok, nagyon népszerű online keresőprogramok

Rendszerszintű kockázatok azonosítása és kezelése

- Önálló témakör az alapvető jogok gyakorlását érintő tényleges vagy várható hatások
- Pl. emberi méltóság, magánélethez való jog, személyes adatok védelme

Évente felülvizsgálat

Források:

United Nations – Guiding Principles on Business and Human Rights. 2011.
http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

EGYÜTTES NYILATKOZATOK EURÓPAI PARLAMENT TANÁCS EURÓPAI BIZOTTSÁG
Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről (2023/C 23/01)

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123(01))

Ranking Digital Rights

<https://rankingdigitalrights.org/>

Nagy Krisztina, Polyák Gábor: Az internetes forgalomirányító szolgáltatók működésének alapjogi vonatkozásai JURA 24. évfolyam 2018. 1. szám pp. 88-99.

https://jura.ajk.pte.hu/JURA_2018_1.pdf

Wessenauer Veszna: Átláthatóság, társadalmi igazságosság és emberi jogok – szempontok a digitális platformok szabályozásához

https://www.politicalcapital.hu/kereses.php?article_read=1&article_id=2826